

Bárdos Deák Ágnes

ŐSZIRÓZSÁS NAGYAPÁIM

Mi a tematika, kérdem a szerkesztőt, mire ő, hogy 1918. Sirály. Őszirózsás? Mehet? Hadd írjam meg akkor én mint egyszerű valaki, aki érintett. Szorít a határidő, nekifutok. Nem pitypang, megírom.

Így indult az Ex Sympó-s történet, az őszirózsás meg három emberöltővel ezelőtt, de igazából azóta tart, mióta világ a világ, mióta a Föld kiváltságosai háborúznak, a maguk javára.

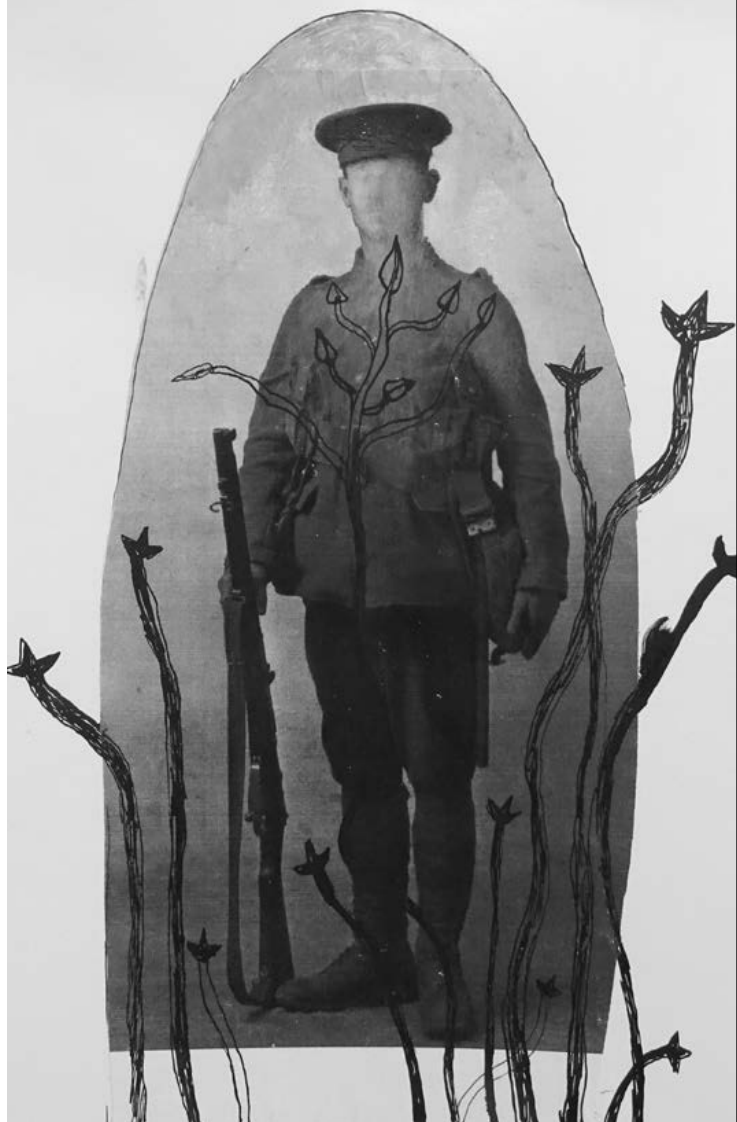
Úgyhogy mindenki meséje ez, őszirózsás-tul, forradalmastul, nagypapástul, déd- és üknagypapástul, túl, túl, messze túl.

Ha szegénynek születesz, kilátástalanul szegénynek, a fiad most és mindörökké megy a vágóhídra a kiváltságosok kiváltságainak védelmében, amit ők úgy becéznek: haza.

Ideje volt annak a forradalomnak, ideje a bakák, a szegények lázadásának, ideje volt (lett volna, lenne) a kiváltságosok elzavarásának. Szabotáznak, sztrájkolnak.

Mindkét nagyapám harcolt a Nagy Háborúban, neked VH1 a továbbiakban, kedves olvasó, ha nem harcolt sehol a nagyapád, egyik se. Ami valójában jó. És mindenkinek jár, na! Járna mindenkinek, parasztnak, proletárnak, cselédnek, hogy a nagyapja ne harcoljon semmiféle háborúban.

Az apai nagyapám szegény parasztyereként jött a világra. *Tizenötben*, így mondta, a gorlicei áttörést sebesülés nélkül megúsza. Ő a második háborút is megjárta, azt már nem nevezték áhítattal sehogy, csak simán másodiknak.

Ha Tisza István szamuráj lett volna, nem kerül sor a meggyilkolására, de csak egy magyar gróf volt, aki a piszkos munkát másra hagyta. Miután mindent meggondolt, és mindent megfontolt, osztott, szorzott, és hozzácsapta azt a kupicányi további kiontásra váró vért az eltelt évszázadok, évezredek csilliárd hektónyi vérontásához.

Anyai nagyapám az Isonzónál kapott golyót, a behatolás nyomát a bajusz jótékonyan takarta, de az arcán, a szeme alatt egy hüvelykkel, ahol a lövedék csontot nem érve távozott, mindig kiütkezött a borosta alól a sebhely. „Jászkunsági gyerek vagyok, Jászkunságban születtem, kiskoromtól nagykoromig benne felnevelődtem“, dünnyögte nagyapám, a konyhai ajtófélfán lógó szíjon húzgatva a beretvát. Suszterként dolgozott egész életében, tizennégy évesen inasként került fel, valójában Jászapátiból, Budapestre.

Tizenkilenben, így mondta, látta Horthyt fehér lovon bevonulni a fővárosba. *Negyvenegyben*, mondta, így mondta, és mondta és mondta, behívták még egy körre a Délvidék viszszaacsatolásakor.

Vér szerinti anyai nagyapámat a két háború közt a tuberkulózis vitte el, ahogy a hét árvával magára maradt nagyanyámat is, miután elsőszülött fia, a leendő családfenntartó huszonegy évesen eltűnt a Don-kanyarban. Gyuszkó, így hívták sosem látott nagybátyámat, úgy pusztult el, mint a lovak. Senki se temette el. Nagyanyám a bánatba halt volna bele, ha a tébécé nem viszi el.

Tizennyolcban, apám apjának meséje így mondja, miután összeomlottak az arcvonalak, összeomlott a hit, amit a bakák a tisztjeikbe vetettek, a fiaihoz hűtlen haza is lejtészt, csak a család maradt, csak a remény, hogy befeküdhetnek, kiszolgált bakák, a saját ágyukba.

Olaszországba tartva, csoportos buszúton, elhúztunk a sziklás, köves folyóvölgy mélyén idényjelleggel aprócska patakként épp-hogy csörgedezni látszó Isonzó mellett többször is. Ott, ahol a különféle hazák nevében egymást gyilkolták a katonák. Ahol tizenkilenc éves nagyapám golyót kapott.

Apai nagyapám, aki a Nagy Háborút sebesülés nélkül megúsza, majd három évtizeddel később, már többgyerekes családfenntartóként, ismét Galíciában harcolt. Onnan szerelték le comblóvéssel. Az ő számára ott ért véget a háború, mondanám, ha nem a faluján át menekülnek a németek, nyomukban az oroszokkal, románokkal, három nyelven káromkodva, lovakat és élelmet zabrálva, lányokat, asszonyokat erőszakolva.

Ezt a nagyapámat, a gorlicei áttörés bakáját, az első magyar köztársaság bukása után nem sokkal, három hónapra lecsukták, mert fogatot akart szerezni a menekülő vöröskatonáknak.

Ezt a nagyapámat az első magyar köztársaság bukása után a „haza” jelentette fel a „haza” nevében – az egyszerűség kedvéért egy szomszéd, aki szomszédja volt annak a szomszédnak, aki *negyvenegyben*, így mondom, a faluból elhurcolt két zsidó család egyikének a házába beköltözött.

Prežihov Voranc

DOBERDÓ

– részlet –

Pont abban a pillanatban, amikor mindenki ösztönösen meggörbítette a gerincét, a sort vezető irányt változtatott; először jobbra fordultak, majd balra leereszkedtek egy lejtőn, és minden várakozás ellenében fölcsendült Rode hangja:

– Helyben vagyunk!

Ekkor megpillantottunk a domboldalon egy hosszúkás, sötét árnyékot. Egyszerű, a lejtőbe bevágott menedék volt, rövid tetővel, amelyről nedves sátorlapok lógtak alá, egészen a földig. A sor élén levők félrehajtották a lapokat, a lábuknak ismerős volt a nedves szalma. Fekhelyek? Igen, fekhelyek...

Az első fölismerés kellemetlenül érintett mindenkit. Hiszen ez nem egy biztonságos fedezék! De már föl is bukkant a következő gondolat: nem lőnek erre! És, végtére is, a parancsnokság tudja, hova küldi őket.

– Fekvés, alvás!

Az elkínzott testek ledőltek a rothadó szalmára, és a menedék hamarosan ismét csöndes volt, mintha üres lenne. Szinte azonnal pirkadni kezdett keleten.

III.

Mintha szándékos lett volna, már előző este megérkezett a parancs.

– Előre!